

Сабецька Тетяна

викладач, Івано-Франківський інститут менеджменту
Тернопільського національного економічного університету

Мельник Євгенія

студентка, Івано-Франківський інститут менеджменту
Тернопільського національного економічного університету

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Ринок праці є складовою частиною економічної системи країни. А отже, він відображає більшість політичних і соціально-економічних процесів, що відбуваються в державі. У науковій літературі проблемам ринку праці приділяється помітна увага, між спеціалістами немає єдності та існує багато різних думок навіть стосовно понятійного апарату даного напрямку дослідження. Зокрема, це стосується таких базових понять як “ринок праці” та “ринок робочої сили”. Одні вчені вважають, що це різні і нетотожні поняття, інші навпаки вважають їх однаковими і використовують паралельно [1, с.108].

Основними факторами, які визначають стан ринку праці, є попит та пропозиція робочої сили. Пропозиція робочої сили в Україні, незалежно від економічної ситуації, визначається демографічними чинниками, передусім населення віком 20-65 років. Саме ці вікові рамки всупереч законодавству реально окреслюють економічно активний вік в Україні – після 20 років (адже молодь переважно навчається і не виходить на ринок праці) і до 65 років, оскільки по досягненні пенсійного віку населення, як правило, не припиняє трудової діяльності. Що ж до попиту на робочу силу, то на даний час в Україні існує нестача робочих місць, також спостерігається висока частка робочих місць з небезпечними умовами праці та низькими вимогами до якості робочої сили. Дана проблема пов’язана з нераціональним спрямуванням інвестиційних ресурсів та зниженням рівня інвестування у виробничу і соціальну сфери.

Важливою характеристикою робочої сили є її якість, яка може стати або додатковим чинником прискорення, або ж, навпаки, бар’єром економічного

зростання. В Україні якість пропозиції робочої сили часто не відповідає сучасним вимогам щодо підготовки, дисципліни і економічної активності; також поряд з цим нераціональною є галузева структура зайнятості, що в свою чергу негативно впливає на розвиток вітчизняного ринку праці.

Доволі цікавими в даному аспекті є результати дослідження Всесвітнього Економічного Форуму, які свідчать, що за показником якості початкової освіти Україна займає 49-те місце, за доступом до вищої освіти – 17-те, за якістю математичної і природничо-наукової освіти – 44-те, за якістю всієї освітньої системи – 47-ме, за практикою наймання і звільнення персоналу – 17-те, за відношенням продуктивності праці до заробітної плати – 26-те, і за здатністю до інновацій – 40-ве місце серед країн світу [1, с. 126].

Про сучасний стан ринку праці в Україні свідчать дані таблиці 1.

Таблиця 1

Основні показники ринку праці в Україні за 2000-2010 рр.*

Роки	Економічно активне населення (тис. осіб)		У тому числі (тис. осіб)				Безробітне населення, яке зареєстровано у ДСЗ тис. осіб
	у віці 15-17 років	працездатного віку	зайняте населення		безробітне населення		
			у віці 15-17 р.	працездатного віку	у віці 15-17 р.	працездатного віку	
2000	22 830,8	21 152,7	20 175,0	18 520,7	2 655,8	2 630,0	1 178,7
2001	22 423,5	20 893,6	19 971,5	18 453,3	2 455,0	2 440,3	1 063,2
2002	22 231,9	20 669,5	20 091,2	18 540,9	2 140,7	2 128,6	1 028,1
2003	22 171,3	20 618,1	20 163,3	18 624,1	2 008,0	1 994,0	1 024,2
2004	22 202,4	20 528,5	20 295,7	18 694,3	1 906,7	1 888,2	975,5
2005	22 280,8	20 481,7	20 680,0	18 886,5	1 600,8	1 595,2	891,9
2006	22 245,4	20 545,9	20 730,4	19 032,2	1 515,0	1 513,7	784,5
2007	22 322,3	20 606,2	20 904,7	19 189,5	1 417,6	1 416,7	673,1
2008	22 397,4	20 675,7	20 972,3	19 251,7	1 425,1	1 424,0	596,0
2009	22 150,3	20 321,6	20 191,5	18 365,0	1 958,8	1 956,6	693,1
2010	22 051,6	20 220,7	20 266,0	18 436,5	1 785,6	1 784,2	452,1

*таблиця побудована на основі [4].

Так, якщо розглядати основні показники Державної служби статистики за 2000-2010 рр, ми бачимо помітні коливання чисельності економічно активного населення у віці 15-70 років: якщо у 2000 р. в середньому економічно активне населення становило 22 831 тис. осіб, то у 2010 р. уже 22 052 тис. осіб. Якщо ж аналізувати показники економічно активного населення працездатного віку, то

у 2000 р. їх чисельність складала 21 153 тис. осіб, до 2006 р. спостерігається скорочення, з 2006 по 2008 рр. – знову зростання, а з 2008 по 2010 рр. динаміка економічно-активного населення України була негативною.

За даними державної служби зайнятості чисельність безробітних осіб в Україні скоротилася з 1178 тис. осіб у 2000 р. до 452,1 тис. осіб у 2010 р. [3].

Незважаючи на позитивні тенденції, які спостерігаються в розвитку вітчизняного ринку праці, існує також ряд негативних моментів та проблем, які необхідно вирішувати як на загальнодержавному, так і на виробничому рівні.

Оскільки проблема покращення основних параметрів ринку праці є надзвичайно актуальною, вона посідає вагомe місце в працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, український вчений Гаркавенко Н.О. пропонує провести ряд економічних реформ, які дозволяють [2, с.171]:

- впровадити прогресивні системи оплати праці;
- удосконалити інформаційне й науково-освітнє забезпечення;
- оптимізувати системи оподаткування та кредитування;
- удосконалити державну підтримку розвитку сільського господарства;
- стимулювати самозайнятість населення і розвиток агротуризму та інші.

Пріоритетним напрямком реформування українського ринку праці, на наш погляд, є вдосконалення системи оплати праці, яке має здійснюватися за такими напрямками:

– розробка нових та вдосконалення існуючих механізмів організації і регулювання оплати праці з метою відродження основних функцій заробітної плати;

– забезпечення зростання мотиваційного потенціалу працівників на основі підвищення розмірів та посилення стимулюючої ролі заробітної плати.

Для забезпечення практичної реалізації даних заходів наша держава повинна працювати на майбутнє та опікуватись якістю робочої сили. Україна має здійснювати заходи щодо удосконалення трудового законодавства, покращення системи моніторингу та прогнозування ринку праці, стимулювання економічної активності населення; забезпечувати та закріплювати прогресивні

зрушення у регіональній галузевій структурі зайнятості, забезпечувати належні умови для результативної праці, а також сприяти економічному зростанню, яке створює об'єктивні передумови для росту попиту на робочу силу та створення додаткових робочих місць. Окрім цього повинна зменшуватися частка робочих місць із важкими та шкідливими умовами праці, забезпечуватися сучасний технологічний рівень виробництва і захист навколишнього середовища.

Також важливими напрямками розвитку ринку праці в Україні є соціальна підтримка окремих груп населення, підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили, сприяння ефективним і доцільним переміщенням працездатного населення, запобігання зростанню безробіття через створення робочих місць за рахунок різних джерел фінансування, впровадження механізмів звільнення і перерозподілу зайнятих, реструктуризації економіки і піднесення виробництва.

Наразі ж сам ринок праці в Україні перебуває в стані становлення, а його сучасний розвиток пов'язаний із низкою важливих проблем та потребує реалізації комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення його ключових параметрів і покращення загального стану.

Література

1. Горник В. Г. Оцінка ролі та місця України у міжнародних економічних відносинах / В. Г. Горник // Економіка та держава. – 2011. – №3. – С. 125-127.
2. Гаркавенко Н. О. Проблеми зайнятості та безробіття на національному ринку праці / Н. О. Гаркавенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №4. – С. 168-172.
3. Основні показники ринку праці (річні дані) // Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний сайт державної служби зайнятості України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua>.